

## Rozpoczyna się restauracja cmentarza tatarskiego w Studziance

Program obejmuje zespół kilkudziesięciu nagrobków. Są to pierwsze prace konserwatorskie na terenie cmentarza, będącego jedną z siedmiu tatarskich nekropolii na terenie Polski. Równolegle z pracami wolontariusze przeprowadzą prace porządkowe.

Przeprowadzenie prac konserwatorskich na cmentarzu jest możliwe dzięki przeprowadzonym w 2016 r. pracom inwentaryzacyjnym zrealizowanym przez wolontariuszy Fundacji Dziedzictwa Kulturowego i Stowarzyszenia Rozwoju Miejscowości Studzianka, którzy oczyścili cmentarz z samosiejek i krzewów oraz zinwentaryzowali znajdujące się na jego terenie nagrobki. Najstarsze z nich pochodzą z XVIII wieku, niemniej najstarsza część cmentarza może skrywać kolejne tajemnice.

To zastanawiające że na terenie najstarszej części cmentarza w zasadzie nie widać kamieni nagrobnych. Początkowo wydawało się nam, że zostały skradzione, jednak wydaje się to wątpliwe bo to środkowa część cmentarza i łatwiej byłoby ukraść nagrobki bliżej wejścia, a te są zachowane – mówi Michał Laszczkowski, prezes Fundacji Dziedzictwa Kulturowego – po uzyskaniu wszelkich formalnych pozwoleń przeprowadziliśmy badania geofizyczne, aby ustalić, czy przypadkiem nie znajdują się one pod ziemią. Czekamy na raport, który opracowuje dr Fabian Welc z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Ma on być dostępny w najbliższych kilku dniach. Wówczas okaże się czy nasze podejrzenia są zasadne.

Tegoroczne prace konserwatorskie obejmą niemalże setkę kamiennych nagrobków. Prace finansowane są ze środków przyznanych Fundacji Dziedzictwa Kulturowego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Wspieranie opieki nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami w kraju”. Mało kto wie, że cmentarz w Studziance jest jednym z największych w Polsce skupisk żołnierzy I Rzeczypospolitej.

Na terenie cmentarza pochowane są rodziny żołnierzy Jana III Sobieskiego, który w uznaniu ich zasług w walkach u swego boku nadał im ziemie, co stało się początkiem osadnictwa tatarskiego w okolicach Studzianki. Członkowie rodzin tatarskich ze Studzianki brali udział we wszystkich kolejnych polskich zrywach niepodległościowych od Insurekcji Kościuszkowskiej, poprzez powstanie listopadowe aż po powstanie styczniowe. Część pochowanych na cmentarzu osób służyła w II połowie XIX wieku w wojsku rosyjskim. Cmentarz jest jednakże największym skupiskiem grobów tatarskich, uczestników walk z okresu przed 1795 rokiem.

Specyfika cmentarza tatarskiego powoduje, że jest on niejako podzielony na kwatery rodzinne, a na kamieniach umieszczonych na miejscach pochówku znajdują się inskrypcje informujące o udziale w wojsku polskim, bądź o związkach rodzinnych z wojskowymi (np. "żona pułkownika W.P.). Na terenie cmentarza znajduje się około 50 takich nagrobków, chociaż większość uczestników walk nie ma takowych inskrypcji. Wśród pochowanych na cmentarzu warto wymienić gen. Józefa Bielaka uczestnika wojny siedmioletniej (1756-1763) w szeregach nadwornego pułku królewskiego generała-majora Czymbaj Murzy Rudnickiego, od 1764 r. dowódcy Pułku 4 Przedniej Straży WKL, uczestnika konfederacji barskiej w 1768-1772 r., wojny z Rosją w obronie Konstytucji 3 Maja w 1792 r., wreszcie dowódcy korpusu w powstaniu kościuszkowskiego w 1794 r. na Litwie.

W ramach prac konserwatorskich odnowione zostaną także późniejsze nagrobki w formie stel wykonanych z piaskowca, których na cmentarzu zachowało się tylko kilka. Prace prowadzić będzie zespół konserwatorski pod kierunkiem prof. Janusza Smazy z Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Konserwacja ma na celu przywrócenie pierwotnych walorów poszczególnym nagrobkom przy jednoczesnym zachowaniu zabytkowego, nieco tajemniczego charakteru cmentarza.

Cmentarz w Studziance to zapomniane, ale niezwykle miejsce – mówi Jan Rosiak koordynator projektów konserwatorskich i wolontariackich Fundacji Dziedzictwa Kulturowego w Studziance – celem naszych działań jest nie tylko ochrona substancji zabytkowej, ale także jej popularyzacja. Mało kto wie, że w Polsce znajdują się zabytki kultury muzułmańskiej i to tak wiekowe. Cmentarz w Studziance jest nieczynny od II wojny światowej. Większość nagrobków z okresu dwudziestolecia międzywojennego nie przetrwała do naszych czasów. Mamy więc do czynienia z cmentarzem, który wyglądał tak, jak wyglądał w XIX wieku.

Równolegle z pracami konserwatorskimi obędzie się obóz wolontariacki, którego uczestnicy będą oczyszczać cmentarz z chwastów i samosiejek oraz uczestniczyć w warsztatach z epigrafiki łacińskiej prowadzonych przez dr Andrzeja Drozdę, autora książki o epigrafice nagrobków na studziańskim cmentarzu. Ten element projektu finansowany jest przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w ramach programu „Wolontariat dla Dziedzictwa”. Obóz wolontariacki potrwa od 9 do 17 września 2017 r., są jeszcze wolne miejsca. Szczegóły na: <http://www.dziedzictwo.org/Dzialalnosc/porzadkowanie-cmentarza-tatarskiego-w-studziance9-1709-2017>



białskiego oraz Delegatury Lubelskiego Konserwatora Zabytków w Białej i Oulaskiej.

*źródło: Fundacja Dziedzictwa Kulturowego*

